

Nr 333.

Av herr **Lithander**, *angående beredande åt enskild restauratör av ersättning för intrång i hans restaurangrörelse, föranlett av rusdryckslagstiftningens tillämpning.*

Vid föregående års riksdag väcktes i båda kamrarna motioner angående revision av rusdrycksförsäljningsförordningen m. m. I dessa motioner framhölls ett flertal olägenheter av synnerligen omfattande art, vilka den nu gällande rusdryckslagstiftningen av år 1917 visat sig medföra. Det påpekades i motionerna, att lagen i fråga givit kontrollstyrelsen samt parti- och detaljhandelsbolagen en så maktfullkomlig förvaltningsfrihet, att densamma väckt betänkligheter i vida kretsar, som eljest visserligen ej gillat, men lojalt böjt sig för restriktionssystemet, samt att den s. k. »spritbyråkratien» här i landet utvecklat sig till en stat i staten, som aldrig avsetts. Efter angivande av ett flertal exempel på de olägenheter, som under tiden från rusdryckslagstiftningens tillkomst visat sig särskilt kända, utmynnade motionärernas framställningar i en hemställan om en allmän revision av ifrågavarande lagstiftning. En kommitté med uppgift att verkställa utredning härutinnan tillsattes jämväl som bekant av Kungl. Maj:t i anledning av en skrivelse från riksdagen, föranledd av motionerna ifråga.

I nu omförmälda motioner framhölls bland annat såsom skäl för revideringen av de gällande lagbestämmelserna den enligt motionärernas förmenande »mindre önskvärda utveckling», som ägt rum på utskänkningsområdet. Motionärerna uttalade, att systembolagen, som ursprungligen vid rusdrycksförsäljningsförordningens tillkomst ansetts böra ur sociala synpunkter bedriva s. k. tredje klass restaurantrörelse, icke stannat därvid. Genom att bilda dotterbolag hade systembolagen intresserat sig för ett flertal hotell och restaurantföretag av s. k. första och andra klass. Denna utvidgning av bolagens verksamhetsområde hade visserligen skett med kontrollstyrelsens medgivande i varje särskilt fall men saknade stöd i gällande rusdrycksförsäljningsförordning. I motionerna underströks jämväl, hurusom i vissa fall systembolagen i samförstånd med kontrollstyrelsen hänsynslöst farit fram mot enskild restauratör och med fullständigt åsidosättande av dennes berättigade ekonomiska intresse missbrukat en makt, som rusdrycksförsäljningsförordningen ingalunda avsett att giva, samt att frånvaron i nu gällande förordning av tillräckliga bestämmelser särskilt beträffande överlåtna utskänkningsrättigheter medfört irriterande lokala slit-

ningar mellan systembolag och kommunmedlemmar, vilka senare i brist på besvärsinstitut icke haft möjlighet att klaga mot övergrepp från ett av ensidiga restriktionssynpunkter eller rent av obehöriga konkurrenssynpunkter lett systembolag.

Även, för den händelse detaljerade lagbestämmelser meddelas, som förebygga möjligheten av maktmissbruk och övergrepp från systembolags och övriga restriktionsorgans sida, torde dock fall förekomma, då intrång i enskild restauratörs intresse göras, vilka tillskynda honom ekonomisk förlust. Dylika intrång hava med den nu gällande lagstiftningen i skilda fall förekommit. Det synes av denna anledning föreligga ett behov, att lagbestämmelser meddelas, vilka bereda möjlighet för en enskild restauratör att undgå ersättning för genom sådant intrång för honom uppkommen förlust.

Härnadan må anföras exempel på intrång av dylik art, vilka synas utvisa behovet av bestämmelser i ifrågavarande hänseende.

Det har i flera fall förekommit, att enskilda personer, som under en följd av år innehaft spritutskänkningsrättighet, icke fått densamma förnyad på den grund, att vederbörande systembolag för av bolaget nystartat företags räkning velat självt utöva rättigheten. Då dylik underlåtenhet att förnya av enskild person tidigare innehavd spritutskänkningsrätt i ett flertal fall icke varit beroende på försummelser från den enskildes sida vid utövandet av rättigheten utan endast på nu omförmälda behov från systembolagets sida, synes med skäl den tidigare rättighetens innehavare böra komma i åtnjutande av ersättning. Systembolagen, vilka hava möjligheten att själva söka oktroj för flera spritutskänkningsrättigheter, varigenom de icke hava behövt övertaga av den enskilde innehavd rättighet för av bolagen nystartat företag, hava dock i många fall föredragit att sätta sig i besittning av förut av enskild innehavd spritutskänkningsrättighet. Genom ett dylikt förfarande kunna bolagen sägas hava indirekt övertagit det goodwillvärde, som utövandet av den med den tidigare spritutskänkningsrättigheten förenade restaurantrörelsen inneburit. I många fall hava bolagen beaktat, att ersättning i så fall i någon form bör tillkomma rättighetens förutvarande innehavare och, utan att något behov från bolagets sida härutinnan förelegat, till skäligt pris inköpt den tidigare rättighetens innehavares inventarier. På så sätt har denne beretts ersättning, för att han genom bolagets underlåtenhet att förnya spritutskänkningsrättigheten haft att upphöra med den tidigare bedrivna restaurantrörelsen. Det har dock förekommit fall, då bolagen underlåtit detta, vilket uppenbarligen inneburit den största orättvisa mot den enskilde restauratören, som — då utövandet av en restaurantrörelse, som tidigare varit förenad med spritutskänkningsrättighet, under inga förhållanden torde kunna bära sig utan dylik rättighet — haft att nedlägga sin rörelse och därigenom gå förlustig det goodwillvärde, som rörelsen representerat. I detta sammanhang är att observera, att förlusten för restauratören icke inskränker sig till förlusten av goodwillvärdet enbart utan att i samband med rörel-

sen nedlagda kostnader i de flesta fall bliva för honom onyttiga, samt att de i rörelsen nyttjade inventarierna icke vid rörelsens upphörande kunnat beräknas hava det värde, som de vid fortsatt drift skulle hava ägt.

Här må även erinras om att gentemot ett dylikt mot all rättvisa och billighet stridande förfarande från systembolagens sida någon rättelse enligt den nu gällande lagstiftningen icke stått att vinna. Framställningar till respektive bolag eller till kontrollstyrelsen hava i dylika fall icke lett till något resultat.

Då under förutsättning att i dylika fall det systembolags rörelse, som så att säga trätt i stället för den av enskild person tidigare utövade restaurantrörelsen, skötes på ett tillfredsställande sätt, denna rörelse tydligen bör lämna ett överskott, motsvarande minst den förlust, som för den tidigare rättighetens innehavare uppkommit, och systembolagets vinst i så gott som oavkortat skick ingår till statsverket, bjuder rättvisan, att de enskilda personer och näringsidkare, som sålunda oförskyllt på grund av bristfälligheter i den nuvarande lagstiftningen och den på grund härav för systembolagen och övriga restriktionsorganer uppkomna möjligheten att på dylikt sätt rikta sig på den enskildes bekostnad, böra av allmänna medel kunna undgå viss gottgörelse för den förlust, de lidit.

I anledning av vad sålunda anförts, tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning rörande frågan i vilka fall och efter vilka grunder enskild restauratör bör tillerkännas ersättning för sådant intrång i av honom driven restaurantrörelse, som föranletts av tillämpningen av gällande rusdryckslagstiftning, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Stockholm den 31 januari 1929.

Edvard Lithander.
